

## TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1899. évi október 18-ikán.

Elnök: Wartha Vincze.

Jegyző: Csöpey László.

Jelen vannak: b. Eötvös Loránd és Hőgyes Endre alelnökök, Borbás Vincze, Csapodi István, Daday Jenő, Entz Géza, Fröhlich Izidor, Herman Ottó, Horváth Géza, Ilosvay Lajos, Kalecsinszky Sándor, Kövesligethy Radó, Krenner József, Lendl Adolf, Lengyel Béla, Lóczy Lajos, Mágócsy-Dietz Sándor, Nuricsán József, Pertik Ottó, Schenek István, Schilberszky Károly, Schmidt Sándor, Schuller Alajos, Semsey Andor, Szily Kálmán, Than Károly és Thanhoffer Lajos választmányi tagok; Lengyel István pénztárnok, Ráth Arnold könyvtárnok és Paszlavszky József első titkár.

Az elnök a szünetek után üdvözli a Választmányt, és a Társulat ügyeinek felvirágoztatásában kipróbált közreműködéseket a jövőre és kéri. Majd így folytatja: Szomorú jelentést kell tennem — úgymond — a t. Választmánynak: a kérlelhetetlen halál elragadta a választmány egyik kiváló tagját, Mihalkovics Géza egyetemi tanárt. A boldogult több mint 30 évig volt a Társulat rendes, örökítő és választmányi tagja, a ki sokoldalú tudományos elfoglaltsága mellett is mindig talált időt a Társulat érdekeinek előmozdítására s a Közlönynek és Pótfüzeteknek is szorgalmas munkatársa volt. Temetésén a Társulatot az elnökség képviselte, a Választmány nevében koszorút helyezett a ravatalára s részvét-iratot intézett özvegyéhez.

Továbbá elhunyt Lengyel Bálint, a Társulatnak 1891. óta irodatisztje, folyóiratának egyik legbuzgóbb munkatársa és a Közlönyben a »Régi magyar megfigyelések« című rovatnak úgyszólván megalkotója, s fardhatatlan kutatója, a kinek örökségéből

még nem egy közlemény és régi megfigyelés várja a megjelenést. Temetésén a Társulatot a tisztikar képviselte, s a Választmány nevében ravatalára koszorút helyezett s sirjánál Paszlavszky József első titkár tartott bucsúbeszédet. — A Választmány a jelentést mélyen elszororodva veszi tudomásul és Mihalkovics Géza választmányi tag és Lengyel Bálint irodatiszt elhunytán érzett fájdalomnak jegyzőkönyvíleg is kifejezést ad.

A titkár előterjeszti, hogy az évharmadi pénztárvizsgálatra kiküldött pénztárvizsgálók tisztókben eljártak és a Társulat pénztárában mindent rendben találtak. — Örvedetes tudomásul szolgál.

A titkár előterjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1899. évi 33558. számú leiratát, a melyben tudomásul veszi az 1898. évi állami segélyről benyújtott számadásokat. — Tudomásul szolgál.

Herman Ottó választmányi tag jelentést tesz a f. évi szeptember havában Szarajevóban tartott ornithológiai kongresszusról, melyen ő és Chernel István képviselte Társulatunkat. Örömmel jelenti, hogy a kongresszus teljesen sikerült, mert a három megfigyelő központ közt teljes megállapodás jött létre a madárvonulás egységes módszerének megállapításában, sőt a hazánkban Horvátország területén mutatkozó hiányos megfigyelés pótlására a kongresszuson megjelent horvát tagok készséggel vállalkoztak. — Örvedetes tudomásul szolgál.

Az első titkár előterjeszti a »Magyar Birodalom állatvilága« című munkának a Diptérákról szóló legújabb füzetét s jelenti, hogy törekvése arra irányul, hogy az egész munka a közgyűlésig lehetőleg befejeztessék. — Örvedetes tudomásul vétetik.

A titkár előterjeszti Lendl Adolf választmányi tag indítványát házvétel ügyé-

ben. — A választmány az ügyet Wartha Vincze elnöklete alatt Eötvös Loránd, Szily Kálmán, Lendl Adolf, Horváth Géza, Laufenauer Károly és Paszlavszky József választmányi tagokból álló bizottsághoz teszi át.

A titkár jelenti, hogy Mihalkovics Géza elhunytával az élettani osztályban egy választmányi tagsági hely üresedett meg s hogy az utolsó közgyűlésen a megválasztottak után a legtöbb szavazatot Aujezsky Aladár kapta. — A választmány megbizta az elnökséget, hogy Dr. Aujezsky Aladár-t a választmányba hívja be.

Lengyel István irodaigazgató és pénztárnok előterjeszti a következő gazdasági ügyeket:

1. Jelentést tesz a Forgó Tőke állásáról 1899. szeptember havában. — Örvendetes tudomásul szolgál.

2. Bemutatja a Földhitelintézetnél idő közben érkezett iratokat és a Társulat értékpapírjairól szóló félévi kimutatást, melyet az évharmadi pénztárvizsgálók is rendben találtak. — Tudomásul vétetik.

3. Jelentést tesz Bereczky Máté hagyatékának állásáról. Örömmel jelenti, hogy a hagyatéki ügy Múlek Lajos végrendeleti végrehajtó és Mátéffy Lajos ügyvéd buzgólkodásából már le van bonyolítva akként, hogy a Társulat számára 7293 frt 97 kr. készpénz jut.

Jelenti továbbá, hogy Bereczky Máté kívánságához képest »Gyümölcsészeti Vázlatok«-nak II. kötetét egészen, a III. kötetnek pedig több ivét újra szedette a Választmány megbízásából s bemutatja az immár teljes négykötetes munkát. — Örvendetes tudomásul szolgál.

Kéri a Választmányt, hogy a Gyümölcsészeti Vázlatok pótlásáért járó 1058 frt nyomdai költséget a végrendelet értelmében is a hagyományozott összegből engedélyezze. — Megadatik.

Kéri a Választmányt, hogy Bereczky Máté jeltelen sírjára egy előbbi határozata értelmében méltó síremléket emeljen. — A választmány Bereczky Máté síremlékére vonatkozó régebbi határozatát továbbra is fenntartja s elintézésével a pénztárnokot bizza meg.

Végül kéri, hogy a mindezek levonása után megmaradó 6000 frtot (hatezer) az alapítókéhez csatolja és kamatait az örökhagyó szándékának megfelelően tíz éven át könyvtárunkban a kertészeti és gyümölcsészeti

munkák beszerzésére fordítsa. — Helyeslőleg tudomásul vétetik.

4. Jelenti, hogy a M. Tud. Akadémia oszlopcsarnokába tervezett Erzsébet-emlékre Társulatunknál 341 frt 15 kr. gyűlt össze, a mely összegről beszámolt az akadémia főtitkári hivatalának, s bemutatja annak elismervényét is. — Tudomásul szolgál.

5. Jelenti, hogy a Társulat kezelésében levő Biró Lajos segélyből május 25-ikén 600 frtot és július 21-ikén 400 frtot, összesen 1000 frtot küldött el, úgy, hogy Birónak még 627 frt 35 kr. áll a rendelkezésére. — Tudomásul vétetik.

Előterjeszti, hogy a Múzeumok és Könyvtárak országos Főfelügyelőisége az »Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képen« című munka I—XIV. köteteit díjtalanul bocsátotta a Társulat rendelkezésére. — Köszönettel vétetik.

Jelenti, hogy Lengyel Bálint volt társulati irodatiszt, hozzá intézett levelében a titkári hivatalban levő régi megfigyeléseinek és több cikkének kéziratát felajánlja a Társulatnak akként, hogy ha majdan megjelennek, az érettek járó szerzői tiszteletdíj összegyűjtetvén, Lengyel Bálint alapítványa címen kezeltessek. — Tudomásul szolgál.

Ráth Arnold könyvtárnok előterjeszti az utolsó választmányi ülés óta a könyvtárba érkezett ajándékokat. Szerzők ajándékai: Tellesnyiczky Kálmán, Művészeti bonczolástan; Emich Gusztáv, A mező- és kertgazdaságra káros rovarok; Richter Aladár, Természettudományi állapotaink és a külföld; Tőkés Lajos, Vác és környékének edényes növényzete; u. a., Chemicus veredicus; László Ferencz, A növények zöld leveleinek szövettanáról physiologiai alapon; Frankl István, Szabadka sz. kir. város ismertetése; Wahlner Aladár, A kőszén a mai bányajogrend keretében; Zigány Zoltán és Baross Károly, A pinceszövetkezetekről; Szalay László, A villámról; Mallász József, Déva bogárvilága; Frederik Jenő, Létünk legnevezetesebb kérdései és a művelt embernek kiválőbb társadalmi létfeltételei; Koncsek Gy. József, Az iparfejlődés története; Mocsáry Miklós, Hogyan bánjunk könyveinkkel?; Temesváry Rezső, A tejlérvényezés némely rendellenességeiről; A dajkakérdésről; A massage és villámosság alkalmazása a nőgyógyászatban; A szegény gyermekágyasok; A női betegség balneothe-

rapiaja; Bäckér József és Temesváry Rezső, Tanulmányok a gyermek-  
 ágy köréből; Szontagh Miklós, A  
 Basedow-betegség és sikeres orvoslása Új-  
 Tátrafüreden; Tihanyi Mór, Platon és  
 Aristoteles hatása az orvosi tudomány fejlődé-  
 sére; Kukuljević József, Vezérfonal  
 a húsvizsgálathoz; J. Szakáll, Über den  
 Bau des Urogenitalsystems der Krokodile;  
 Fr. Kerntler, Die Unität des absoluten  
 Maass-Systems in Bezug auf magnetische  
 und elektrische Grössen; Gy. Schulek,  
 Notes historiques sur la clinique d'ophthal-  
 mologie de l'université royale hongroise de  
 Budapest; A. Klossovsky, Vie physique  
 de notre Planète devant les lumières de la  
 science contemporaine. — Köszönettel vé-  
 tetnek.

A pénztárnok mélyen elszomorodva je-  
 lenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta  
 1 örökítő és 38 rendes tag haláláról értesült.  
 Elhunyt Mihalkovics Géza örökítő  
 és választmányi tag, Budapesten; Benedi-  
 cty Gyula birtokos, Tápó-Szelén;  
 Bóday Aladár pénztári ellenőr, Komá-  
 romban; Busbak Ádám kereskedő, Lo-  
 sonczon, 33 év óta tag; Bydeskuthy  
 Gyula érseki iktató, Kápolnán, 30 év óta  
 tag; Dávid Elek orvos, Hosszú-Aszón;  
 Farkas János orvos, Székesfehérvárott,  
 36 év óta tag; Fejérváry Károly  
 birtokos, Sajó-Szt.-Andráson; Gerenday  
 László orvos, Kúnhegyesen, 33 év óta  
 tag; Gosztonyi Ferencz birtokos,  
 Tenkén; Halbauer Vilmos magánzó,  
 Budapest; Hets Antal mérnök, Győrött;  
 Huszár Károly gyógyszerész, Kesz-  
 helyen; Imre József tanító, H.-Böször-  
 ményben; Jurenak Viktor gazdasági  
 intéző, Mezőhegyesen; Dr. Kaufmann  
 Dávid tanár, Budapest; Kovács Fe-  
 rencz plébános, Marosvásárhelyt, 27 év  
 óta tag; Lengyel Bálint segédlelkész,  
 társulati irodatiszt; Luttenberger Ágost  
 tanító, Budapest; Majoros Endre  
 áldozó pap, Nagy-Károlyban; Moldován  
 Lajos gyógyszerész Verespatakon, 31 év  
 óta tag; Pokorny Lajos gyógyszerész,  
 Losonczon; Pötzelberger Károly  
 m. á. v. felügyelő, Kőszegen; Raith Jenő  
 tisztartó, Ungvárott; Reimann Gyula  
 kereskedő, Budapest; Réthy Rezső  
 jegyző, Földiakon; Sárgay Antal tanár,  
 Kecskeméten; Schey Lipót tanár, Győ-  
 rött, 27 év óta tag; Dr. Scholtz Ede  
 orvos, Munkácson, 25 év óta tag; Sipőtz

István gyógyszerész, Pécssett, 29 év óta  
 tag; Soós Mihály tanár, Csornán, 30 év  
 óta tag; Szabó Lajos plébános, Két-  
 helyen; Szitányi Izidor birtokos,  
 Budapesten, 31 év óta tag; Tinyó Já-  
 nos tanár, Siklóson; Tóth János bir-  
 tokos, Halason; báró Vécsey Sándor  
 birtokos, B.-Szerdahelyen; Dr. Verzár  
 Gyula orvos, Dombegyházán, 27 év óta  
 tag; Volf János gyógyszerész, Kolozs-  
 várott, 31 év óta tag; Zimann János  
 tanár, Iglón. — Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépéseket jelentették 21-en. — Tудо-  
 másul van.

Törlésre ajánlatnak 80-an. — Töröl-  
 tetnek.

Tagválasztásra kerülven a sor, új ta-  
 gokul ajánlatnak:

Uj tag:	Ajánló:
Abonyi Károly gazd. szaktanár,	Hodinka Á.
Angyal Józ. hiv. gyak., Krompecher Gyula.	
Dr. Antal Mihály megy. főorvos, Imecs B.	
Faiszi Ányos István joghallg., Walla Gyula.	
Apáthi István m. á. v. hivatalnok, Apáthi V.	
Árpád Jenő tanító, Lengyel István.	
Bacsák Béla urad. főerdész, Simenszky K.	
Balázi Sándor földbirtokos, Máthé Pál.	
Dr. Balog Albin orvos, Pongrácz Géza.	
Bánfalv Pál m. á. v. hivatalnok, Tinschmidt E.	
Barna György urad. erdőmester, Simenszky K.	
Barton József távirtdal-felvigyázó, Máté Gy.	
Bauer Rezső birtokos, Zemplényi László.	
Békeffy István földbirtokos, N. Dienes Istv.	
Bencsik Brunó bányaszámíttst, Altnéder F.	
Berecz János urad. intéző, Antolik Károly.	
Beregi Ármin műegy. hallg., Helfgott Ármin.	
Dr. Bernáth Samu jogtudor, Kovács Gyula.	
Borsiczky Béla közigazg. tisztv., Rónay Á.	
Branszky Gyula magánzó, Leskó Lajos.	
Breitner Károly m. hiv., Felber L. és Márkus J.	
Châtel Vilmos gépészmérnök, Glatz Henrik.	
Csolsch Miksa Gusztáv hiv., Tinschmidt E.	
Czibulka János gyógyszerész, Kostenszky K.	
Dimitrievics Kozma közs. tan., Buzsigány Gy.	
Dittert Ferencz képezdei tanár, Tóbiás E.-né.	
Dr. Dobos József orvos, Lengyel István.	
Dokupil Adolf urad. erdész, Haring Vilmos.	
Egger Emil gyári tisztviselő, Ungar Lajos.	
Elemér Gyula állomástönök, Barczány Gyula.	
Dr. Engel Bódog orvos, Meiszner Vilmos.	
Erős Imre urad. tiszt, Kollárszky István.	
Farkas Gyula kertész, Horváth Károly.	
Farkasits Béla hajóskapitány, Nendtvich J.	
Feichtinger Sándor urad. intéző, Dudich E.	
Fenyvesi Gusztáv áll. hiv., Szádeczky M.	
Feymann Gyula ügyvéd, Hódy Antal.	

Uj tag : Ajánló :

Fleischhacker Ede okl. néptanító, Eisele G.  
 Dr. Flesch Nándor orvos, Simonyi Jenő.  
 Francsek Imre építész, Lengyel István.  
 Garamszöghy László okl. mérnök, Eisele G.  
 Gera János kat. mérnöksegéd, Dékány Imre.  
 Gressó Lajos községi jegyző, Deák Géza.  
 Ifj. Gróf Mihály gazdasztiszt, Gróf Mihály.  
 Grósz József állatorvos, Martits Ferencz.  
 Dr. Gulácsy Árpád járásorvos, Laukó Sánd.  
 Gyomlay Béla mérnök, Böhm Miklós.  
 Halmay László főszolgabíró, Welwart Adolf.  
 Haris Mór vállalkozó, Bíró Ferencz.  
 Heller Imre gyógyszerész, Schleiminger L.  
 Herrmann Ernő m. á. v. mérnök, Szikla G.  
 Herzog Zsigmond műegy. hallgató, Kipper I.  
 Heytmánek R. Ferencz tisztviselő, Ott Béla.  
 Dr. Hinrichs Sándor orvos, Riedt Imre.  
 Hizsnyay Gyula nagyiparos, Novotny Lajos,  
 Horváth János igazgató-tanító, Kákossy J.  
 Horváth János plébános, Rosenberg Ignác.  
 Horváth Sándor körjegyző, Zemplényi László,  
 Hubay Béla törvényszéki aljegyző, Gyórfy M.  
 Dr. Hubert Emil múz. tisztviselő, Semayer V.  
 Hugan F. Ede r. k. főtanító, Szentpétery P.  
 Igalits Radivoj megyei főpénztáros, Milcsik Á.  
 Jeszenszky Gusztáv városi jegyző, Welwart A.  
 Kajdy Béla körjegyző, Winkler Gyula.  
 Kellner György erdőmester, Simenszky K.  
 Kéthely Ferencz hivatalnok, Tinschmidt E.  
 Király József földbirtokos, Piller Ede.  
 Kirják János gépész, Fodor Antal.  
 Klein Arthúr vegyész-mérnök, Buchböck G.  
 Kolisch Jenő cukorgyári vegyész, Lengyel I.  
 Kolos Armin gépész-mérnök, Fränkel Ottó.  
 Komlós Hugó főfelügyelő, Kraetschmár Á.  
 Kovács Lajos gimn. tanár, Bernáth János.  
 Kovács Zsigmond közs. tanító, Szentpétery P.  
 Kovács Gyula kereskedő, Stollmár Károly.  
 Körmendy Alajos joghallgató, Gróf Mihály.  
 Králik Pál mérnök, Endrődy István.  
 Krausz Károly gimn. tanár, Lasz Samu.  
 Krywald Szylyveszter hivatalnok, Helfgott Á.  
 Ladányi Dezső felső-iparisk. tanuló, Helfgott Á.  
 Lakner Aladár prim. urad. intéző, Burány E.  
 Langhóf Gyula gyógyszerész, Raksányi K.  
 László Zoltán kereskedő, Hajdó Ödön.  
 Lázár Vilmos dohányjöv. tiszt, Mingovits A.  
 Licht Gyula városi állatorvos, ifj. Detrik E.  
 Lintner Géza állomási főnök, Emőki Adolf,  
 Lossinszky Imre gépész-mérnök, Lengyel I.  
 Lovich Gyula posta-távirda főtiszt, Eszes M.  
 Maderspach Viktor gépész-mérnök, Goró F.  
 Makra Géza kereskedő, Csathó Ödön.  
 Marsi Ferencz festő-művész, Helfgott Armin.  
 Mártonffy János, kir. tszéki bíró, Horváth G.

Uj tag : Ajánló :

Máschl József polg. isk. tanár, Götz Károly.  
 Matunák Mihály népiszkolai igazg., Welwart A.  
 Mayer József hírlapíró, Perl Mihály.  
 Medveczky Lajos főgymn. tanár, Szerényi H.  
 Meitner Lajos jegyző, Becherer Jenő.  
 Mezei Árpád m. á. v. mérnök, Planer József.  
 Mihálik Géza m. kir. bányagyak., Eisele G.  
 Miháltz Ákos ev. ref. lelkész, Bátky Zsigm.  
 Moller Arnold nagykereskedő, Csépai Lajos.  
 Nagy Géza m. á. v. számtiszt, Heynke Oszk.  
 Németh Katinka tanítónő, Kiss Etelka.  
 Nemetz Ottó műszaki hivatalnok, Kárpáti V.  
 Neuherz Beláné úrhölgy, Kárpáti Vilmos.  
 Dr. Neumann Ignác gyak. orvos, Longauer L.  
 Dr. Neumann Siegfried tanársegéd, Rajnai B.  
 Paluzsa Géza urad. kasznár, Szekeres Kálm.  
 Papp Imre kataszt. becslő biztos, Fáy Ákos.  
 Pappert János távirada-felügyelő, Máté Gy.  
 Patyi Péter áll. iskolai tanító, Fülöp Antal.  
 Péterffy József gazdas. tanító, Szentpétery P.  
 Pétermann József községi jegyző, Tóth L.  
 Polacsek László állomási főnök, Hoffmann M.  
 Pollák Béla bankhivatalnok, Szlamka Guszt.  
 Ratkovszky Károly erdőmester, Simenszky K.  
 Récsey Miklós urad. tisztartó, Verő Miksa.  
 Dr. Rötth László kir. tszéki bíró, Horváth G.  
 Dr. Sarkady Dániel járásorvos, Csáky Gy.  
 Dr. Schlesinger Károly ügyvéd, Hoffmann Gy.  
 Schlieszer Lázár nagykereskedő, Kabos M.  
 Schmidt Elek tanító, Németh Ede.  
 Schurman Lajos pénzt. könyvelő, Szlamka G.  
 Schwáb János isk. segédtanár, Kállay Ödön.  
 Schwarz Sámuel orvoshallgató, Gyórfy Miksa.  
 Seidner Miksa főchemikus, Jablonowsky J.  
 Séllyei Imre r. kath. lelkész, ifj. Dörner Istv.  
 Simon Lajos bölcsészettanhallgató, Koczó S.  
 Smull József urad. kasznár, Welwart Adolf.  
 Somlai Géza segédjegyző, Gyulai M. Ödön.  
 Spádi Ferencz m. á. v. mérnök, Emőki Adolf.  
 Spengel Sándor erdőgyakornok, Láczy Á.  
 Steiner Lajos vasúti hivatalnok, Vadnai K.  
 Dr. Stern Manó ügyvéd, Kohányi Gyula.  
 Svonavecz János kántor-tanító, Bikkal L.  
 Szabó István földbirtokos, Máthé Pál.  
 Szánthó Sándor körjegyző, Weizer Károly.  
 H. Szántó István tanító, Magyar Ferencz.  
 Szeberényi István kir. közjegyző, Géczy Fl.  
 Szekeres József dohányjöv. gyak., Mingovits A.  
 Szigeti Rezső m. k. főerdész, Simenszky K.  
 Szigyártó Albert fémiparisk. tanár, Arató Fr.  
 Szilágyi János tanító, Révhegyi Irén.  
 Szojka József állatorvos, Heller Ármia.  
 Szuchányi Lajos honvédfőhadnagy, Balogh S.  
 Szűts József áll. tanító, Benkő Dezső.  
 Takács Béni körjegyző, Günther József.

Uj tag :  
 Dr. Takács Bernát gyakorló orvos, Perl M. Telkesi Lajos uradalmi gépész, Rákóczy L. Tisza Gyula gazdász, Márkus Géza. Tóth Arisztid urad. pénztárnok, Zemplényi L. Tóth Kálmán gazd. segédtsizt, Joó Károly. Trappich Károly m. á. v. mérnök, Szikla G. Trattner Henr. közraktári gondnok, Vajna G. Vajda Sándor földbirtokos, Szobonya B. Vámos Fülöp iroda-tulajdonos, Leipniker E. Vass Ferencz állomási főnök, Szobonya B. Dr. Vecsery Sándor ügyvéd, K. Horváth L. Veszits Lajos hadnagy, Körmendy Sándor.

Ajánló :  
 Uj tag :  
 Wágner Béla m. kir. honvédőrnagy, Guhr M. Weber Gyula urad. intéző, Zemplényi L. Winkler Ignác m. á. v. fűtőházfőnök, Róna S. Záborszky István raktárfőnök, Dullien F. Zelinka János esperes-plébános, Horváth J. Zhorella Gyula gazdász, Szlamka Gusztáv. Zsámbor Pál ev. lelkész, Reisz Mór.

A titkárság részéről előterjesztett ajánlottak, számszerint 166-an, megválasztatnak; velök a tagok száma, leszámítva a vesztéseget, 8087-re emelkedett; ezek közt van 248 alapító tag és 189 hölgy.

## LEVÉLSZEKRÉNY.

### TUDÓSÍTÁSOK.

(29.) Magyarország időjárása 1899. évi szeptember havában. Gyakori esők, aránylag nagy borultság és a szokottnál valamivel alacsonyabb hőmérséklet: ezek voltak az időjárás főbb vonásai.

Ha a hőmérséklet havi közepét a több évi átlaggal összehasonlítjuk, úgy találjuk, hogy az eltérés mindössze néhány tizedfok, a mennyivel tudniillik az ideai szeptember hűvösebbnek bizonyult a normálisnál. Erről meggyőződünk a következő adatokból:

	20 évi átlag*	Ez idén	Eltérés
Selmeczbánya.	13·2 <sup>o</sup>	12·7 <sup>o</sup>	— 0·5 <sup>o</sup> C.
Pozsony ... ..	16·2 <sup>o</sup>	15·7 <sup>o</sup>	— 0·5 <sup>o</sup> »
Ó-Gyalla... ..	15·1 <sup>o</sup>	14·8 <sup>o</sup>	— 0·3 <sup>o</sup> »
Budapest... ..	16·0 <sup>o</sup>	15·8 <sup>o</sup>	— 0·2 <sup>o</sup> »
Keszthely . ...	16·6 <sup>o</sup>	16·5 <sup>o</sup>	— 0·1 <sup>o</sup> »
Kalocsa ... ..	17·2 <sup>o</sup>	17·0 <sup>o</sup>	— 0·2 <sup>o</sup> »
Arad... ..	16·7 <sup>o</sup>	16·7 <sup>o</sup>	0·0 <sup>o</sup> »
Ungvár ... ..	15·0 <sup>o</sup>	14·8 <sup>o</sup>	— 0·2 <sup>o</sup> »
Nagy-Szeben..	15·0 <sup>o</sup>	14·8 <sup>o</sup>	— 0·2 <sup>o</sup> »

Mint hogy a havi közép a különböző hőmérsékletű napok összevonásából ered, a hőmérséklet viselkedését havi menetéből is meg kell itélnünk. Erre nézve találjuk, hogy a melegebb napok a hó elején voltak és hogy azután a hőmérséklet csökkent; a nyárnak rendes átmenetét az őszebe megzavarta a 11-iki és 21-iki nagyobb hőcsökkenés és a hó végén nyilvánuló enyhülés. A budapesti pentadértékek szeptem-

\* *Hibaigazítás.* A június és július havi időjárásról szóló tudósításban a »20 évi átlag« és az »Ez idén« felírások egymással felcserélendőek.

ber 3-ikától október 2-ikáig: 19·2, 15·6, 14·2, 14·9, 13·4, 17·2<sup>o</sup> és eltéréseik a több évi átlagtól: — 0·1, — 1·8, — 2·3, — 0·6, — 0·2, + 3·1<sup>o</sup> szolgálnak a hőmérséklet lefolyásának illusztrálására.

A hőmérő részben 2-ika, részben 7-ike körül emelkedett tetőpontjára; ekkor a sík földön elérte a 28<sup>o</sup>-ot, a hegyvidéken közel járt 25<sup>o</sup>-hoz. Legalacsonyabb állására süllyedt részben 12-ike, részben 22-ike körül, mikor 8<sup>o</sup>, illetőleg 4<sup>o</sup>-on állapodott meg. A havi ingadozás megfelel a rendes mértéknek. A terminus-leolvasások szélsőségei:

	Hőmérsékleti			
	maxim. C. <sup>o</sup>	Nap	minim. C. <sup>o</sup>	Nap
Árvaváralja. ...	23·7	7	4·9	14
Selmeczbánya ..	25·4	7	4·0	11
Ó-Gyalla ... ..	27·5	2	7·8	22
Pozsony ... ..	28·1	7	10·0	11
Kőszeg ... ..	26·0	8	7·1	22
Fiume ... ..	29·1	7	11·1	26
Szeged ... ..	28·7	7	9·0	22
Budapest ... ..	28·8	2	7·8	22
Ungvár... ..	24·3	2	7·6	22
Nagy-Szeben ...	27·4	8	6·4	12

Szeptember hóban bőven esett az eső. Akkora csapadékmennyiséget mértek az ország túlnyomó részében, mely az átlagot tetemesen meghaladta, sőt számos helyen a kétszeres-háromszoros értékét is megütötte. Feltűnő azonban, hogy a Duna-Tisza köze eltért az általános esőbőségtől; e tájon ugyan szintén elég gyakran esett, a jobbára apró permetezés azonban a havi összegben kevésre rúg. Így azután bámulatos aránytalan-

ságra akadunk; az északi, nyugoti és keleti megyékben az eső többnyire nagyobb 100 mm-nél (pl. Késmárkon 181, Herényben 198, Csáktornyan 195, M-Vásárhelyen 130, Petroszényben 151 mm), az említett területen pedig 50 mm-t sem igen ért el (így Kalocsán 35, Szegeden 36, Baján 19, Aradon 46, Pancsován 52 mm).

Az esőmennyiség eltérését a többévi átlagtól a következő helyekről mutatjuk be:

	Csapadék mm	Eltérés	Csapadékos napok
Árvaváralja...	154	+ 70	21
Selmeczbánya	101	+ 26	18
Pozsony ..	116	+ 71	20
Ó-Gyalla ..	77	+ 30	15
Keszthely ..	149	+ 92	12
Fiume ..	473	+ 296	18
Budapest...	80	+ 17	10
Szeged ...	36	- 10	15
Ungvár ...	113	+ 56	19
Huszt ...	103	+ 27	12
N.-Szeben ...	127	+ 83	14

Fiume havi összegének rendkívüli nagyságát főleg két nap okozta, a melyen az eső a trópusi esők erejével ömlött, t. i. 16-ikán 188 mm és 29-ikén 110 mm eső esett, tehát maga e két nap már 300 mm-t adott. Egyébként másutt is volt jelentékeny 24 órai esőmennyiség, így N.-Szombaton 55, Nyiregyházán 66 mm 8-ikán, Zágrábban 63 mm, Csáktornyan 56 mm 23-ikán.

Az esős napok gyakoriságáról rögtön fogalmat alkothatunk, ha meggondoljuk, hogy szeptemberben a sík földön átlag 8, a hegyvidéken 9—13 napon szokott esni, holott ez idén sokkal több a csapadékos nap. Jóformán teljesen száraz idő csak 4—6-ika és 26—28-ika között volt.

Áttérve a többi elemekre, fölemlíthetjük az időjárás jellemzésére, hogy az ég borultabb volt mint rendszeren, a mennyiben a felhőzet 10—15%-kal multa fölül átlagos értékét. Hasonlóképp a levegő nyirkossága is többletet ad, a mi különben kapcsolatos a gyakori esőzéssel. A légnyomás havi közepe 3—4 mm-rel alatta maradt a normálisnak. Legmagasabbra emelkedett a barométer 5-ikén, legalacsonyabbra szállt 12-ikén, midőn 769, illetőleg 752 mm-re rúgott a tengerszinre vonatkoztatott légnyomás. Zivataros jelenségek főleg a hó első felében voltak.

Az egész hónap szeszélyes időjárása visszatükröződik a légnyomás eloszlásának gyors változásaiban. Az első két napon a magas légnyomás délen, az alacsony légnyomás

meg északon tartózkodott és nálunk meleg volt. 3-ikán egy északról lenyúló másodlagos depresszió általános zivataros esővel járt együtt, mire 4-ikén ismét derülés állott be, mert egy barométer maximum hirtelenül nyugatról nálunk termett. Anticiklón hatására szép, meleg nyári napok következtek. 8-ikán esőre fordult az idő, egy atlanti maximum megjelenésével, melyhez még az északról lehatoló depresszió szegődött. Ez utóbbi 11-ikén hazánk fölé jutott és országos esőt és jókora lehülést okozott. Azután 15-ikéig északnyugoti maximum és délkeleti minimum jellemezte a helyzetet. Akközben nagy esők jártak az Alpeseekben, melyek a Duna vizét megduzzasztották, és nálunk is áradást idéztek elő. Budapesten az árhullám 22-ikén érte el legnagyobb magasságát. 16-ikán a helyzet átalakult olyképpen, hogy hazánk egy délnyugoti és délkeleti maximum közé jutott; nálunk enyhe idő uralkodott helyenként esővel. Lényeges fordulatot okozott egy Észak-Olaszországból 21-ikén fejlődő depresszió, melynek nyomába nagy gyorsasággal 22-ikén már barométer maximum lépett érezhető lehüléssel; 24-ikén egy adriai depresszió szintén esőzéssel járt, mire 26-ikától kezdve — midőn a maximum délen, majd keleten tartózkodik — az idő enyhe, inkább nyárias jellemet ölt, a hó utolsó két napján zivataros helyi esőkkel.

RÓNA ZSIGMOND.

(30.) *Ornithológusok gyűlése Szarajevóban.* 1899. szeptember 26—29. napján.

Az ornithológusoknak e gyűlésen részt vett Magyarországból, Ausztria és Bosznia-Hercegovina ornithológiai megfigyelő-állomásainak sok tagja, több külföldi szaktudós és számos érdeklődő közelebbi és távolabbi vidékekről.

A Magyar Nemzeti Múzeumot Szalay Imre min. tanácsos, múzeumi igazgató, a Kir. Magy. Természettudományi Társulatot Herman Ottó és Chernel István képviselte.

Szeptember 25-ikén délután Szarajevóban, az egészen keleties stilben, fénnel épült tanácsház nagy termében előzetes értekezlet volt, melyen Herman Ottó tájékoztatást adott a gyűlés teendőiről s különösen kiemelte, hogy e gyűlésnek legfőbb célja: Magyarország, Ausztria és a megszállott tartományokra nézve a madárvonulás megfigyelésének és adatai feldolgozásának módjait illetőleg egyöntetűséget hozni létre, és ezzel kapcsolatosan, a jövő évben Pá-

risban összeülendő III. Nemzetközi Ornithológiai kongresszus elé terjesztendő javaslatokat konkrét alakba önteni.

26-ikán volt az első ülés. Reiser Otmár a gyűlést átvezetvén a szomszéd termekben, rövid, tájékoztató előadás kíséretében bemutatta a szarajevói múzeumnak majdnem kilenczezer darabból álló madárbőrgyűjteményét, melynek gazdagsága, elrendezése s mondhatni mintaszerűsége a jelenlevő szaktudósokat a legmelegebb elismerés kifejezésére ragadta. Ez az elismerés Reiser Otmárt, a szarajevói múzeum őrét illette, s méltán, mert egy évtizednél alig többre terjedő működése alatt a Balkán-félsziget különböző országaiból fáradságosan olyan gyűjteményt hordott össze, mely bármely nyugoti ország múzeumának büszkesége lehetne.

Ezután Herman Ottó tartotta meg előadását, melyben az ez alkalommal kiállított, madárvonulásra vonatkozó nagy térképek és atlaszok bemutatása közben, a vonulásra vonatkozó avifenológiai feladatokról értekezett s végül a három megfigyelő hálózatnak egységes működésére szolgáló módoszatok megállapítására bizottság kiküldését ajánlotta, mit a gyűlés tetszéssel fogadott el.

Előadásokat tartottak ezen s a következő két ülésen: Hegyfok y Kabos az avifenológiáról a meteorológiai állapotokkal való kapcsolatban.

Knotek János az *okkupált tartományok megfigyelő hálózatának működését* ismertette.

Dr. Lorenz Lajos, az osztrák megfigyelő hálózat elnöke, ismerteti, térképek bemutatásával, a hálózatnak eddigi működését, s egyszersmind elismeréssel emlékezik meg Herman Ottó-nak azon közreműködéséről, a mellyel a már megszűnt osztrák madártani komitét, az illető helyeken felhasznált támogatásával új életre ébresztette — s a boszniai hálózat létrejöttét is kieszközölte.

Gaal Gaston az *1898-iki fecské-vonulás* magyarországi nagy megfigyeléséről értekezett s egyszersmind bemutatta a Magyar Ornithológiai Központnak ide vonatkozó térképeit.

Chernel István a *madarak hasznos és káros voltáról* beszélt s bemutatta a magával hozott s kiállított begyártalomgyűjteményt.

Nitsche — Tharand — tanár a szürke gémnek Szászországban való elterjedését vizsgálta.

Karlinszky a *fehér és fekete gólyának* észak-boszniai fészkelő helyeiről beszélt.

Schénk Jakab a *kakukra* vonatkozó adatok feldolgozásának mibenállásáról olvasta fel jelentését.

Talszky József tanár a *danka sírály* költésének viszonyaira s fiókáinak nevelése után hirtelen való elköltözésére vonatkozó észrevételeit adta elő.

Herman Ottó előterjesztette a bizottságnak a vonulás jelenségeink feldolgozásában követendő eljárásra vonatkozó munkáját, melyet a gyűlés magáévá tett. A többi közt a megállapodásnak fontos pontjai, hogy avifenológia és meteorológia egymással szerves kapcsolatban hozandó; megfigyelő adatok feldolgozásában a keleti hosszúság Greenwich-től számítandó; a vonulás középnapjai a matematikai közép szerinti állapítassanak meg.

Herman Ottó-nak az iránt való ajánlatát, hogy egy a madárvonulás megfigyeléseiben eddig részt nem vevő horvátországi területen is a más három hálózathoz hasonló intézménynek a horvátországi kormány támogatásával leendő létesítése iránt lépések tétessenek, a gyűlés nagy tetszéssel fogadta, valamint Dr. Lorenz-nak és Herman Ottó-nak abbeli ajánlatát is, hogy a jövő évben Párisban tartandó III. Nemzetközi Ornithológiai Kongresszushoz előterjesztés tétessék, hogy e kongresszus maga s illetőleg az állandó Ornithológiai Nemzetközi Bizottság tegyen lépéseket az iránt, hogy Európa összes, sőt lehetőleg az egész ó-világ műveltebb országaiban, állami támogatással, minél több madárfaj, vagy legalább a füsti fecske vonulásának megfigyelésére intézkedések tétessenek.

A záró gyűlés végén Dr. Blasius R. elnök rövid összefoglalásban megemlékezett a gyűlés lefolyásáról, s az előadásokról, melyek közül még különösen is kiemelte a Chernel István-ét, mint a mely a gyakorlati élettel szoros kapcsolatba helyezi az ornithológiát. PUNGUR, GYULA.

(31.) A *Szabad Lyceum* ez idejű előadásait f. é. november 14-ikén, kedden este 6 óra-kor nyitja meg. A megnyitó előadást W artha Vincze, műgyetemi tanár tartja az indigóról. Ezen kívül az idejű folymban még a következők term. tud. és matematikai előadások vannak kitűzve:

Balog Mór középisk. tanár a fizika köréből, 6 előadás.

Dr. Muraközy Károly műegy. m. tanár a chemia köréből, 6 előadás.

Dr. Winkler Lajos egy. m. tanár a minőleges chemiai elemzés, 6 előadás.

Dr. Nuricsán József kult. chemikus. A chemia szerepe az igazságszolgáltatásban, 3 előadás.

Dr. Szilágyi Gyula műegy. m. tanár az erjedés tüneménye, 2 előadás.

Telek János ker. középisk. tanár. Előadások a chem. és fiz.-technológiából, 6 előadás.

Dr. Entz Géza műegy. tanár. Előadások az állattan köréből, 2 előadás.

Dr. Sajó Károly középisk. tanár. Az izeltlábú állatok, 6 előadás.

Dr. Sajó Károly középisk. tanár. A tiszafa, 1 előadás.

Pfeifer József m. á. v. chemikus. Az érczek és fémek, 6 előadás.

Dr. Erődi Béla kir. tan. kir. főig. Szicília vetített képekben, 2 előadás.

Krécsy Béla középisk. tanár. Tunis és környéke vetített képekben, 2 előadás.

Dr. Beke Manó egy. m. tanár. Előadások a matematika köréből, 12 előadás.

Ez előadásokat a Szabad Lyceum tagjai ingyen, nem tagjai 20 kros belépőjegggyel látogathatják. PÁLYI SÁNDOR.

KÉRDÉSEK.

(128.) Több újság közölte, hogy Falb, a nevezetes időjós, ez év november 4-ikére, 9-ikére vagy 13-ikára azt jósolta, hogy ekkor a világnak vége lesz, mert valami üstökös neki megy Földünknek s összezúzza; azt is olvastam, hogy Oroszországban és másutt is a gyári munkások odahagyják a gyárakat és sietnek hazájokba, hogy legalább övéik körében haljanak meg. Mi vezethette Falb urat ilyen jóslatra s mi valószínűség van benne? S. P.

(129.) Mivel lehetne a törött tajtékpipát tartósan összeragasztani? Cz. V.

(130.) Sziveskedjék a Közlöny útján magyar vagy német nyelven megjelent olyan munka czimét közölni, mely a gyakoribb ehető és mérges gombákat tárgyalja és minél több jó képpel is el van látva. J. Á.

(131.) Van-e olyan szer, a mivel a frissen fejt tehéntejet, melyet szállítani akarunk, az összemenéstől legalább egy napig megővni lehetne, a nélkül, hogy az egészségre és a tej minőségére ártalmas lenne? Cz. V.

(132.) Hogyan lehet a *Datura* nevű disznóvénnyt nyesni? A mult évben, hogy ne legyen olyan terebélyes, néhány ágát levágtam s a levágott helyen elkezdett korhadni s 10—20—30 cm hosszban is elkorhadt s csak a korhadt rész után kezdett tavasszal új ágat hajtani, s általában a le nem vágott gyenge hajtások hegyei is vagy

10 czentiméterre elfonnyadtak és megszáradtak. Nem kellene a levágott ágat a vágás helyén valamivel betapasztani, hogy, üdén maradvá, tovább ne száradjon és korhadjon? Általában, hogyan lehet a koronáját nyesni, hogy kárára ne legyen a növénynek s mikor jobb nyesni, ősszel vagy tavasszal?

V. J.

(133.) Egy-két gyengébb fényű elektromos izzólámpát, 5—6 voltosokat, óhajtanék berendezni, de ezt csak galvánteleppel rendezhetném be, mert másnemű árammal itt nem rendelkezem. Annyit már eddig is kikutattam, hogy a dolog lehetséges. Nem ismervén azonban a legutóbbi évek vívmányait ezen a téren, kérek szíves választ arra nézve, mily elemek lennének szükségesek e célra, egy lámpára körülbelül hány elemet számítva, és hol szerezhetném be hozzá a szükséges anyagokat legolcsóbban; ha többféle elem volna használható, melyik a leginkább ajánlható tartósság és egyszerű kezelés és olcsóság szempontjából. K. F.

(134.) Mily eljárással lehet palaczkokba a legkönnyebben valamely főlirást vagy nevet olyképen bemarkatni (edzeni), hogy állandóan megmaradjon és a hozzá szükséges bélyegző és sav hol szerezhető meg. M. Gy.

(135.) Konzervdobozok légmentes elzárásához szükségem volna olyan anyagra, mely 32° C-on nem olvad meg. Kérek szíves útbaigazítást. T. J.

FELELETEK.

(1.) Az elesett, illetőleg elhullott lovak égbemeredő lábakkal nem feküdhhetnek a földön, mert a ló hátának alakulása olyan, hogy a tetem háton fekvé nem maradhat. A hát-

nak elülső része, az úgynevezett mar-táj, a mely a nyakkal határos, emelkedett és aránylag éles, ellenben a tulajdonképeni hát mélyebben fekszik, a kereszt-táj pedig újra ki-



domborodik; ennél fogva a lótetem hátán fekvé csak úgy maradhat meg, ha a lábai egy-egy czölöphöz vannak erősítve (miként bonczolás alkalmával történik), vagy, ha a tetem árokban fekszik, a melynek oldalai támasztékul szolgálnak.

Ha a ló halálos sebet kap, rendszeren összeesik úgy, hogy a lábai összecsucsklanak, mintha a két elülső lábát hátrafelé, a két hátulsót pedig előre húzná valamely láthatatlan erő. Ilyenkor az állat mintegy hasra esik; ebben a helyzetben azonban nem sokáig marad meg, mert rendszeren oldalra fordul és lábai kinyúlnak. Ha a seb nem halálos, a ló természetesen vergődik, e közben kísérletet tesz a felállásra és sokféle helyzetet foglalhat el.

Egy járvány alkalmával több száz lovat láttam lelőni, de ezek közül egyetlen egy állat se maradt a hátán fekvé égbemeredő lábakkal és ha egyik-másik vergődése közben a hátára fekvé kapálódzott is, ez csak pár pillanatig tartott és a halál bekövetkezése után oldalán fekvé maradt.

Azt hiszem tehát, hogy csak a művész és a költő fantáziájának szüleménye az a természetellenes helyzet, a melyben Verescsagin és Zola ábrázolja az elesett lovakat.

DR. R. I.

(61.) Geiger, Pharmaceutische Botanik első kiadása 1824-ben jelent meg.

KÜMMERLE JENŐ BÉLA.

(72.) Olyan magyar könyv, mely részletesen foglalkozik az összes növényekkel, illusztrálva is legyen és a növények meghatározására is szolgáljon, ez ideig még nincsen.

Jól megfelelnek a következők:

H a z s l i n s z k y F r i g y e s, Magyarhon edényes növényeinek fűvészeti kézikönyve. Pest 1872.

D r . C s e r e i A d o l f, Növényhatározó vagyis vezér a virágzó növények neveinek könnyű és biztos kikereséséhez kezdők számára. Selmeczbányán 1887.

D r . S i m o n k a i L a j o s, Erdély edényes flórájának helyesbített foglalatja. Budapest 1886.

*Fiume és környékének növényzete.* A fiumei m. kir. áll. főgimnázium XXVIII. érettségijében 1898.

D r . B o r b á s V i n c z e, A növények természetrajza képekben. Budapest. Pfeifer Ferdinánd kiadása.

KÜMMERLE JENŐ BÉLA.

(103.) E kérdésre nehéz a felelet, mert nem tudjuk, hogy mire kell az a víz? Ivásra, fürdésre, mosásra, locsolásra vagy mire? Azután nincsen világosan megmondva, hogy mi módon mutatkozik a rothadás; mert el nem képzelhető, hogy a vízvezetéki víz kiczementezett medenczében rothadásnak indulna! W. V.

(104.) *Zeuzera pyrina* L. a neve a hernyónak, melyet t. tagtárs úr beküldött. Ez a hernyó főleg hárs-, kőris-, juhar-, dió-, alma-, körte-, vadgesztenye-, bükk- és szilfában él, de megtámadja a nyír-, nyár-, vadberkenye-, akác-, éger- és somfát is, sőt — a mi egészen új adat — tagtárs úr szerint az orgonát is. A hernyó leginkább a fiatal fákban s ágaik belsejében él, az ágakat kirágja s egyszer kitelel. A második év május havában összefonott faszilánkokból készült szilárd gubóban bábózódik be olyformán, hogy a nyilást, melyen át sarát és a rágott faport ki szokta hányni, előbb fonadékkal elzárja. A hernyó jelenlétét száraz ágak és a kivetett sár és rágott por árulja el. Kártétele abban nyilatkozik, hogy a fiatal fák fejlődését akadályozza és hogy a fácskákat a legközelebbi erősebb szél a meg-rágott helyen letöri. Így pl. Budapest egyik külvárosában két hosszú sor fiatal kőrisfát nagyon megrongált; Angolországban, Sussexben egyszer egyetlen komlóültetvényben a karól ültetett fiatal kőrisfákban annyira pusztított, hogy a kárt 12,000 forintra becsülték.

A hernyó irtására kampós végű hajlított drótot használnak, a melyvel a rágott lyukon át a hernyót kiszedik. Újabban egy német szaktudós ajánlja, hogy a hernyót kés-sel vágjuk ki s azután a meg szállott fát semmisítsük meg. Egyébiránt czélszerű ellene pete és lepke korában is védekezni; pete korában úgy, hogy a fakéreg sérült helyeit oltó viasszal bekenjük, vagyis betapasztjuk s a petelerakást megakadályozzuk; a lepke ellen pedig azzal, hogy irtjuk. Az igen szép, számtalan fénylő kék pettyel behintett tejszínű fehér lepkét június hó elejétől július hó végéig délutáni 5 és 7 óra közt épen kikelve, az említett fák törzsén találjuk, kivált ha napos helyen vannak a fák.

A. AIGNER LAJOS.

(105.) A márványlapon ejtett foltok megtisztítását illetőleg feleletül 3 receptet közlünk, melyek közül a második és a harmadik alkalmasint meg fog felelni czéljának. 1. A

márványlapot 5 súlyrész konyhasóból, 2·5 súlyrész mészporból és 2·5 súlyrész horzsakőből álló keverékkel dörzsöljük be s azután szappannal lemossuk. 2. Két súlyrész natr. bicarbonicumot s 1 súlyrész chlórmeszet vízzel sűrű péppé keverünk s ezzel dörzsöljük a lapot, azután tiszta vízzel lemossuk. 3. Zsírított eltávolítására közönséges fehér agyagot benzinnel péppé keverünk s reákenjük az illető helyre, azután ezt a keveréket ledörzsöljük s polérozzuk a márványlapot. Ha a zsírfolt régi, a zsírból fejlődő zsírsavak mélyebbre hatolnak a márványba, úgy, hogy a folt csak erős polérozással távolítható el. MELCZER GUSZTÁV.

(106.) A kátránygőz, ha beleheljük, izgatólag hat a levegőutak nyálkahártyájára, elválasztó erejét fokozza és azért az említett szervek bizonyos betegségeinek gyógyítására régebben elég elterjedten használták. Ilyenmő alkalmazása a kátránynak ma már idejét multá, s napjainkban csak bizonyos bőrbetegségek (eczema, prurigo, psoriasis, rühösség stb.) ellen használják a kátránykenőcsöt, még pedig nem csekély sikerrel. Megjegyzendő azonban, hogy vannak egyének, a kik a kátrány iránt felette érzékenyek és bőrüknek a kátránnyal való nemcsak hosszú időn át folytatott, hanem olykor egyszeri bedörzsölése már kellemetlen jelenségeket okozhat, gyenge mérgezést (általános rosszullet, fejfájás, szédülés, émelygés stb.). Veszedelmes mérgezést azonban csak akkor okoz a kátrány, ha nagyobb mennyiségben kerül a szervezetbe. 8—10 g lenyelve belőle: gyomor- s bélhurutot okozhat, még nagyobb adagok a vesére is erősen izgatólag hatnak és vesegyuladást idézhetnek elő. CHRISTISON észlelt egy halálosan végződő esetet, a mikor felnőtt ember tévedésből néhány korty kátrányolajat nyelt le s jóllehet gyomrát kimosták, csakhamar elbódult, nehéz lélekzés gyötörte, érlökése igen gyenge lett, pupillái megszűkültek és 24 óra alatt meghalt. Ezzel szemben áll a Slight közölte eset, a mikor 140 gramm kátrányolajnak brandy helyett való megivása csak muló, 7 órán át tartó rosszulletet okozott (főleg hasfájdalmat) és más bajt nem vont maga után. A kátránynak *nagyobb mennyiségben* a szervezetbe jutása tehát veszedelmes lehet, bár nem mindenki egyformán érzékeny iránta. Azonban, hogy a *kátránygőz* rendes körülmények között nem veszedelmes az egészségre: ennek bizonyítására Hirt professzorra hivatkozhatom,

a ki a híres Pettenkofer-Ziemssen-féle »Handbuch der Hygiene und der Gewerbekrankheiten« című munka II. részében ezeket mondja: »A webau (Weissenfels, Thuringia) nagy parafingyárakban végzett vizsgálataink meggyőztek bennünket, hogy a kátránygőzöknek rendes körülmények között az egészségre káros hatásuk nincsen. Olyan betegségek, melyeket az ő terhőkre irhatnánk, a lélekző szervek hurutos bántalmai, tüdőgyulladás stb. nemcsak hogy nem gyakoribbak ezen gyári munkások közt, hanem ritkábbak, mint más munkásoknál s ha nem is konstatálhattuk, hogy a kátránygőzöknek a lélekzés szervének betegségeire jó hatásuk lett volna, mégis távol vagyunk attól, hogy bennök az egészségre káros momentumot lássunk.« Hirt megjegyzi azt is, hogy a kátránnyal dolgozó munkások között alig akad tüdővész; a webau gyár betegségeinek naplója 282 betegségi esetet említett, de tüdővész nem fordult elő benne. Az ottani munkások átlagos halálzásának százaléka 0·25%, »egyike a legjobbknak, a mely az iparúzó között egyáltalában található.«

Bőrbajosok klinikáin, a hol némelyik kórtérlem állandóan kátrányszagú, mert a betegek sok kátránykenőcsöt dörzsölnek bőrükre, szintén nem tapasztalták, hogy a kátránykenőcsöt nem használó többi betegekre, vagy az ápolókra a kátránygőzök káros hatással lennének. Emmerich tanár a lakás higiéniájáról szóló nagy művében igen ajánlja a kátrányt a szobák padlójának bevonására a viasz helyett (különösen ott, hol sokan laknak együtt, pl. kaszárnyákban, szükséglakásokban stb.) olcsóság szempontjából épen úgy, mint egészségi szempontból és sajnálja, hogy a kátrány iránt alkalmazása nem terjedt el eléggé. A kellemetlen szag, melyet a kátránnyal bevont fal, padló eleinte okoz és a mely esetleg fejfájást is idézhet elő, rövid idő múlva elmúlik.

Mindezek alapján tehát nem kell attól tartani, hogy az alul kátrányozott falú irodában való munkálkodás az egészségre ártalmas volna; ajánlatos azonban, hogy a kérdéses helyiséget minél erősebben szellőtessék, nemcsak azért, hogy a kátrányszag minél előbb eltűnjék, hanem azért is, mert a másfél méter magasságig bekátrányozott fal természetes szellőző erejét a kátrányozás csökkentette. DR. AUJESZKY ALADÁR.

(107.) A beküldött teljesvirágú alma- virág minden esetre érdekes jelenség, annál

is inkább, mivel ez volt az egyetlen ilyen, a többi pedig normális öt-szirmú. Egyéb-iránt a rózsafélék növénycsaládjában a virágok teljesebbé a legkülönbözőbb növényeken kiváló hajlandóságot árul el, a mit, úgy látszik, főképen a porzók nagyobb száma tesz lehetővé. A rózsafélék növénycsaládjába tartozó összes gyümölcsfa-nemek fajaiból ismeretesek teljes-virágú változatok, melyek egynemelyike díszkertészeti szempontból nem kevés figyelmet érdemel.

SCHILBERSZKY KÁROLY.

(108.) A beküldött cseresznyefa-leveleken látható barnás, kicsiny foltok, melyeknek valamivel sötétebb a szegélyök, élősdigombától származnak, melynek neve *Phyllosticta prunicola* Sacc. E gomba okozta levélfoltbetegség terjedését más módon alig sikerül ez idő szerint csökkenteni, mint úgy, hogy a beteg leveleket mind a fáról, mind a fa alól összeszedetjük és elégetjük; ekképen t. i. a leveleken képződő gombaspórák elpusztításával védekezünk bizonyos mértékben.

SCHILBERSZKY KÁROLY.

(109.) A Szeredről, Pozsony-megyéből küldött két gomba az *Ithyphallus impudicus* (L.) szömöröcsőgfélének fejletlen, még tojásban levő példányai. Ezen, kezdetben hófehér, tojásalakú gomba, ha megérik, fölreped s hosszú hengerded tönköt fejleszt, melyen zöldes, tetején átlukasztott kalap nyugszik. A kalapot borító zöldes nyálkatömeg tartalmazza a spórákat. Mivel ez undorító, dögszagú, rendszeren a legyek keresik fel s viszik is szét a spórákat. Kecskemét vidékén a nép büdös gombának nevezi s mérgesnek tartja. E gomba nem mérges s itt-ott, kalapját eldobva, tönkjét meg is eszik.

Megvan gyűjteményemben a következő hazai termőhelyekről: Kecskemét (Nyir-erdő, Kis-Talfája, Kis-Fái, Csalános, Helvéczia, Szikra, Kohári-Szt.-Lőrincz), Izsák, Pusztavacs, Felső-Pusztaszer, Nagy-Mórós (Pál-fája, Nagy-erdő), Szegzárd (Bat, Kis-Bükk), Moór, Debreczen (Nagy-erdő, Vágóhid mellett), Versecz (Bohnen Platte), Flamunda (Temes m.), Czegléd (Budai úti erdő), Szeged-Csengele, Szt.-Kút (Félegyháza mellett), Jász-Szent-László, Alberti, Felső-Nyáregyháza, Anina, Kis-Tikván (Krássó-Szőrény), Brassó (Kl.-Hangenstein, Pojana), Új-Verbász, Prencsfalu (Hont m.), Hadháza (Hajdú m.), Nyiregyháza (Sóstó-erdő), Nyir-Bátor.

A Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében: Nemes-Podhrad, Eperjes, Hertnek,

Lopennik, Váczi sirkert, Szt.-György helyekről.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet gyűjteményében: Eperjesről.

Bäumler herbáriumában: Nemes Podhradról, Lubináról, Pozsonyból.

Kmet gyűjteményében: Selmezbánya vidékéről.

A Magyar Tudományos Akadémia birtokában levő Schulzer-féle kéziratban a színezett rajzok mellett levő leírás szerint a szerző találta a következő helyeken: Nyáradi erdő, Mohács mellett, Nustár-erdő Slavóniában, Czni-Gaj, Ivánkovi erdő.

Az elősorolt lelőhelyek szerint e gomba hazánkban nem ritka. Találtam az Alföldön rendszeren akáczásokban, vagy homokos mezőn, a dombos vagy hegyes vidéken bükk-erdőben, vagy fenyvesben, sőt Tolnamegyében többször nedves hársfatörzsekben. Ez utóbbiak a szárítás kezdetén dögszagukat elveszítve, pompás hársfaillatot terjesztettek, úgy, hogy ellepték a méhek.

Az *Ithyphallus impudicus* nagyon változó s felette érzékeny gomba. A homokos mezők példányai kicsinyek, sötétzöld termő réteggel s kékes tojással; az akáczásokban nagyobbak teremnek, halvány kalappal s rózsaszín tojással. A kezdetben hófehér tojás érintésre csakhamar lila, vagy rózsaszínűvé válik. A kifejlett gomba magassága 8—16 cm közt változik. DR. HOLLÓS LÁSZLÓ.

(110.) A höchsti gyár *Nirvanin*-ja, sósavas diaethylglycocoll p. amidoothoxybenzoésavas methylester, mint fájdalomcsillapítószer van ajánlva körülbelül másfél év óta. Nevében a buddhista Nirvana, mint legfőbb jó talál kifejezést.

Szintelen, 1850-on olvadó, vízben könnyen oldódó prizmák. Einhorn és Reiz (Münc. med. Wochenschr. 1898. 49. p. 1553) tanulmánya szerint bőr alá fecskendezve helyi érzéketlenséget okoz, miért is kisebb sebészi műtétekben alkalmazzák. Az ugyanígy használt orthoformmal vetekedik tartós hatása, kevésbé mérges volta, de főleg dezinficiáló hatása miatt. Ámde nem pótolhatja pl. a cocaint vagy tropacocaint az orr- vagy gége-operációkban, szóval ott, hol a nyálkahártya mélyre ható anaesthesiája szükséges. Szintúgy ki van zárva alkalmazása a szemészeti műtétekben, mert igen izgatólag hat, ellenben kitünően beválik e célra is cocainnal kombinálva. Regionális érzéketlenségre sebész vagy fogász műtétek

bén 2—5% vizes oldata van ajánlva, infiltrációs anaesthetiára pedig 0.5—0.20/o-os oldat is elegendő. Neuralgia ellen is alkalmazák.  
LUKÁCS ISTVÁN.

(111.) Az egészségtudomány (hygiene) hirdette szabályoknak pontos megtartása mind az egyes ember, mind pedig az emberek összessége részéről: ez védi meg az embereket a betegségektől és az életüket fenyegető egészségi károktól. A ki tehát ezeket a szabályokat megtartja, ha különben egészséges testalkotású, hosszabb életre számíthat, mint az, a ki velök nem törődik. Sajnos, nem mindig elegendő, hogy az egyes ember a hygiene szabályai szerint akar élni, mert bizony önhibáján kívül sokszor kerülhet olyan rossz egészségügyi körülmények közé, a melyeken az ő egyéni jóakarata hajtórést szenved. De még, ha mindig a legjobb hygieniai viszonyok között élünk is: a véletlennek mindig ki vagyunk téve és a legjobb hygiene sem biztosíthatja föltétlenül a hosszú életet.  
A. A.

(111.) Egész könyvtárakat irtak már össze azon életrendi szabályokról, melyek megtartása hosszú életet biztosít az embernek; azonban nem mindig az éri el a nagy kort, a ki a szabályokat megtartotta. Különben bő ismertetés van e tárgyról »Az élet meghosszabbítása« címmel (Revue Scientifique nyomán ifj. K u t h y D e z s ő től) a Természettudományi Közöny XXIII. kötetének (1891. évi) 578—588. lapján.

GORKA SÁNDOR.

(112.) A fülbemászók (*Forficulidae*) potrohának ollószerű nyújtványa K i m a k o v i c z M. észleletei (Verh. u. Mitth. d. Siebenb. Ver. f. Naturwiss. Bd. 46. Brassó 1897, 103. l.) szerint a szárnyak kiterjesztésére szolgál. A fülbemászók szárnyakkal is fel vannak szerelve, csak hogy csodálatos módon legyezőszerűleg kis helyre össze vannak hajtogatva, úgy hogy nem igen láthatók. Alaposabb vizsgálatkor az igen kicsiny szárnyfedők végén oldalt két világos színű pontot vehetünk észre és ezek jelzik a szárnyak helyét. Ha a fülbemászó repülni készül, potrohát olyanformán emelgeti fölfelé és előre, hogy az olló hegyei a kissé emelkedő szárnyfedőkre fekszenek, erre az olló balkarját a jobb szárny alá tolja s a szárnyat egyszerű horzsolással kiterjeszti; ezután a bal szárnyal ugyanezt cselekszi az olló jobb karja. Minthogy ezalatt a bal szárny minden további támasz nélkül kiter-

jesztve marad, lehet, hogy az ollószerű nyújtványa a szárny becsukódásában is segítkezik. Minél kisebb helyre vannak szorítva a szárnyak, s minél jobban összehajtogatva, annál erősebben fejlett az olló. Így a hímek szárnyai kisebbek, mint a nőstényekéi s ezért az előbbiek ollója egy harmaddal, vagy néha félszer hosszabb az utóbbiakénál. (V. ö. Zoologischer Garten 1898. XXXIX. köt. 128. l., Rovartani Lapok, V. köt. 1898. 167. l.)

GORKA SÁNDOR.

(118.) Az őszi barackfa egyik leggyakoribb s legkellemetlenebb ellensége az *Aphis persicae* Fonsc. nevű levéltetű-faj, a mely tavasztól-őszig sokhelyütt szinte egészen ellepi a fiatalabb hajtásokat s főképp a levelek alsó lapját. Az ellepett leveleknek sajátságos befelé való kunkorodása, beteges külseje, mintegy figyelmeztet bennünket a levéltetvek jelenlétére.

Ezt a levélkunkorodást azonban csak az új hajtásokon találjuk s ne tévesszük össze az őszibarackfa akármelyik ágán szintén gyakorta előforduló azon levélfodrosodással, a melyet össze-vissza táskásodásán kívül a pirosas szín, majd később a lisztespenészes külső tesz feltünővé s a melyet az *Exoascus deformans* Fuckel nevű gomba idéz elő. A levéltetű az olyan őszibarackfákat lepi el legjobban, melyek szőlőtől védett helyen, pl. udvarban, belső kertben épületek s kerítések közelében állanak. A falra, léczre nevelt fákat gyakran egészen ellepi s ha nem védekezünk ellene, a fiatal hajtások hullatják leveleiket s e miatt tökéletlenül táplálkoznak, gyenge rügyeket nevelnek, a melyekből a következő évben satnya vesszők indulnak, vagy ki sem hajtanak.

Az őszibarackfa levéltetve a hideg iránt nem nagyon érzékeny s a hajtások rügyeire egyesével, vagy legfeljebb kisebb csoportokba öszszel lerakott, keményhéjú, sötétzínű petékből kora tavasszal, kedvező időjárásban már tél végén, kikelnek az első egyének, mind megannyi szárnyatlan nőstény, a melyeket a már duzzadó virágrügyeken találunk, nedvöket szíván. Ezek mind az éjjeli hidegek, mind a később beállható hideg időjárás elől a rügyeket takaró pikkelylevelek alá rejtőznek s az eddigi megfigyelések szerint — 90° C. hideget is baj nélkül kiállanak. A teljesen megnőtt szárnyatlanok áprilistól kezdve minden párosodás nélkül (szüzenszülés, parthenogenesis) magukhoz hasonló eleveneket hoznak a világra.

A parthenogenezis útján létrejött fiatal egyének 10—14 nap alatt anyányiak lesznek s hozzájuk hasonló módon szaporodnak. Ezen az úton a nemzedékek egész sora (e fajnál 9—17) keletkezik s eredményezi a levéltetvek azon nagy sokaságát, a mely őszi baraczkfáinkat sokszor kártevőleg ellepi.

Az utolsó nemzedék egyes egyénei őszszel, ugyancsak parthenogenezis útján, fekete színű, szárnyas egyéneket hoznak a világra, a melyek már ivarszervekkel ellátott hímek és nőstények. Ezek párosodnak, új telepek létesítése céljából más baraczkfát keresnek fel s a nőstények a rügyekre lerakják a ki-telelésre hivatott petéiket s azután elpusztulnak.

E levéltetvek ellen a legutóbbi időig sok mindenféle szert ajánlottak, de a siker nagyobbára nem volt arányban sem a fáradsággal, sem a reáfordított költséggel. Ma már úgy a magam, mint mások kísérletei szerint kitünő s minden várakozásnak megfelelő irtószerrel rendelkezünk mindenféle fajú levéltetű ellen a »Thanaton«-ban.

A »Thanaton« (dohánylúgvíz) a földművelésügyi és kereskedelmi miniszterek intézkedésére most már bádogdobozokban könnyű szerrel kapható rovarirtó anyag, a melyből közönséges szőlőpermetezőbe 2—3%-os oldatot készítünk s ezzel az őszi-baraczkfákat, különösen a levelek alsó lapját, egyenletesen bepermetezzük. Elpusztítja ez tisztára a levéltetveket mindazon helyekről, a hová a permetezett folyadék odaért. Alig egy órára a permetezés után, már megfeketvedve fekszenek a tetemeik.

Az első permetezést az elvirágzás után tesszük, s később, a mint a tetvek mutatkoznak, megismételjük. Tapasztalásom szerint a falra vezetett fákat évenként négyszer kell megpermetezni.

Nekem is van Keszthelyen egy sor léczre nevelt őszi-baraczkfám s a »Thanaton« kipróbálása előtt sok gondot s még több fáradságot okozott e rovar irtása; de a »Thanaton« alkalmazása óta (1893), vele évenként négy permetezést végezve, semmi bajom sincs a levéltetvekkel.

Még megjegyzem, hogy a peronosporafecskendőhöz a szóró 40 cm hosszú nyele helyett 80 cm hosszút alkalmazok s ennek a végébe olyan szórót készítettem, a mely tetszésszerint irányítható. Ezzel azután fönt és alant és bármily tetszésszerinti irányba egyaránt permetezhetek s a hosszú nyéllel

a legsűrűbb lombzat közé is könnyen oda-férek.

Ilyen permetezővel teljes sikerrel irtotam mind egy teljesen ellepelt nagy körtefáról a fahéjszínű *Aphis piri* Koch-t, mind a sárgadinnyéim indáin elszaporodott fekete levéltetveket (*Aphis papaveris* F.) a nélkül, hogy ez utóbbinál a permetezőt kezelő munkásnak görnyedve kellett volna dolgoznia.

Nem tudom eléggé ajánlani a »Thanaton«-t s az így módosított permetezőt mindazoknak, a kiknek a levéltetvek bármely fajával meg szokott gyülni a bajok.

DR. LOVASSY SÁNDOR.

(118.) Az őszi baraczkfa leveleit ellepő, rózsatetűhöz hasonló tetvek az *Aphis persicae* Fonsc. fajhoz tartoznak. Néha már januárius végefelé kezdenek a petékből előbujni és a duzzadó rügyek és bimbók felé tartanak, hogy nedveikből táplálkozzanak. Hat foknyi hideget minden veszély nélkül eltűrnek. Április hó közepétől kezdve erősen szaporodnak, úgy hogy egy nyáron 14—17 ivadéknak adhatnak életet; az egyes egyének 12—14 nappal a születés után már szaporodnak. Mindezen körülmények rendkívül megnehezítik az ellenük való védekezést. Nagy türelem s nem csekély kitartás kell teljes kipusztításukhoz. A hadviselés igen korán kezdjük meg; kora tavasszal fölkeressük a petéket, melyeket sötét színök miatt — egy kis gyakorlat után — igen könnyen megtalálhatunk és megsemmisíthetünk. Igen jó különben télire a fiatal hajtásokat agyaggal, vagy mésztejjel bevonni; mindkettő a baraczkfára ártalmatlan, de a peték legnagyobb részét elpusztítja. Ha a tetvek igen nagy mértékben szaporodtak el s ha a körülmények engedik, legajánlatosabb a baraczkfát a két éves fáig visszametszeni s a lenyesett hajtásokat elégetni.

A levelek kifejlődése után a fát sörüledéknek hígított oldatával fecskendezzük. Ez eljárás Teltscher és Pfeiffer (Illustrierte Flora XX. köt. 65. l., Bécs) szerint hatásra nézve az összes pusztító módokat messze felülmulja. Sörüledéknek hiányában jó szolgálatot tesz a következő folyadék: Dohányt meleg helyen 8—10 napig denaturált borszeszben áztatunk, többször felrázzuk, filtráljuk, majd a folyadékot használat alkalmával nyolczszor annyi szappanos vízzel föleresztjük s ezzel fecskendezzük be a fákat.

A baraczkfán a levéltetvekkel együtt rendszeren jelenkezik a *bodrosság*-nak neve-

zett betegség is, melyet azonban külön szerrel semmi esetre sem kell kezelni, mert a levéltetvek kipusztítása után meg fog szünni. Ha azonban a levéltetvek elgyengítette fákon később mégis új bodrosság jelenkeznék, ennek oka nem az *Aphis persicae*, hanem az *Exoascus deformans* nevű gomba, melyet méz-kékkő-oidattal (100 liter víz 1—1.5 kg rézgálicz és szintén 1—1.5 kg méz) pusztíthatunk el. GORKA SÁNDOR.

(123.) A beküldött bogár neve *Attage-nus piceus Oliv.* a Dermestidák családjából. Kártékony; azért, a hol találjuk, meg kell ölni. Lárvája mindenféle állati és növényi anyagokban él, azokat rágja össze; így növénygyütemények, prémfélék, gyapjuszövetek, szőnyegek, butorok szövete stb. azon tárgyak, melyeket leginkább kell féltetni. Az ablakdeszkára úgy kerülnek a kifejlődött bogárkák, hogy buvóhelyeikből előkerülve, a napsugarak az ablak felé csalják; oda-repülve fejökkel neki mennek az ablaknak, leesnek a deszkára, és ha épen a hátukra esnek, el is pusztulnak, mert igen nehezen fordulhatnak meg. Gyakori szellőztetés, a támadásuknak kitett tárgyak kefézése és kiporlása, esetleg szénkénegezése vagy 55° C. melegnek való kitevése megmenti a megtámadott tárgyakat. CSIKI ERNŐ.

(124.) Nem tekintve a spiritisztikus mutatóanyagok azon nagy számát, melyekben csalással van dolgunk, az ilyfajta jelenségek suggestióban, autosuggestióban, érzécsalódásokban vagy más fizikai tünetekben lelik magyarázatukat. Ebből folyólag, némely általánosan ismert mutatóanyag kivételével, az egyes eseteket csak akkor ítélniük meg helyesen, ha a tényeket s körülményeket pontosan ismerjük, sőt talán pontos vizsgálat tárgyaivá tesszük.

Az asztalkopogtatás azonban az általánosan ismert és űzött mutatóanyagok közé tartozván, a tényleg bekövetkezhető mozgásnak, tánczolásnak, illetőleg kopogtatásnak következő magyarázatát adhatjuk. Mikor öntudatunkat valamely dolog nagy mértékben foglalkoztatja, gyakran végzünk önkéntelenül és öntudatlanul oly mozgásokat, melyeknek jelleme megfelel azon tárgynak, ténynek, vagy cselekménynek, mellyel elménk foglalkozik. Ily önkéntelen mozgások annál könnyebben jönnek létre s annál kifejezettebbek, minél jobban fel vagyunk izgatva a minket foglalkoztató gondolattól, s épen figyelmünk erős lekötöttsége miatt

nem válhatnak tudatosakká. Ilyen körülmények között vannak az asztaltánczoltató társaság tagjai, s hozzájárul még az is, hogy kéntelenek kezöket lehetőleg kényelmetlen és fárasztó helyzetben hosszú ideig mozdulatlanul tartani, a mi már önmagában is elegendő arra, hogy a karban s a kezekben akaratlan és öntudatlan rángások keletkezzenek. Eme kétféle módon keletkező öntudatlan rángások elegendők arra, hogy a könnyen mozgó asztalkát mozgassák. Figyelmünk az asztalra lévén összepontosítva, ezeket a mozgásokat észre fogjuk venni, de karunk rángásai (s annál kevésbé mások kezeinek mozgásai) semmiképp sem fognak öntudatunkba jutni.

Hogy miért válaszol mintegy az asztal a feltett kérdésekre, szintén az imént mondottakban leli magyarázatát. A midőn tudnillik feltesszük a kérdést, s már előre bizonyos számú koppantást várunk, izgatottságunk s így kezünk öntudatlan mozgásai mindig akkor s annyiszor fognak legerősebben nyilvánulni, a mikor s a hányszor a koppantás bekövetkezését várjuk. Ez öntudatlan mozgások karaktere itt is a minket foglalkoztató gondolatnak megfelelő lesz, vagyis olyan, mint a minő mozgást az asztaltól várunk, s így kezünkkel az asztalt hol le nyomjuk, hol inkább elengedjük. Ha már most társaink hasonló értelmű mozgásai oly irányúak, hogy a mieink hatását támogatják, az asztalnak a nyomással ellenkező oldali lába fölemelkedik, hogy azután a nyomás megszüntével egyet »koppantson«. Természetes, hogy az eredmény akkor a legfeltünőbb, ha a társaság minden tagja egyenlő választ vár. Talán épen ezzel s a kölcsönös szuggerálással magyarázható az is, hogy minél többet ülésezik egy társaság együtt, annál fényesebb eredményeket ér el s hogy sokszor egy új tag jelenléte, ki még nincsen betanítva, elrontja az ülést, mit azután az illető »hitetlen« voltának rónak fel.

DR. REUSZ FRIGYES.

(126.) A »Mottenpflanze«, magyarul molyúzó farkkóró (*Verbasicum Blattaria L.*) réteken és legelőkön igen gyakori. Junius és julius hóban, elvéve később is virágzik. A köznép molyfűnek, penészfűnek nevezi.

D i ó s z e g h i S. orvosi fűvészkönyvének 168. lapján ezt olvashatni felőle: »a' moly úzó farkkórónak az a' tulajdonsága van, a' mint mondják, hogy a' hová le teszik, rá sereglenek a' molyok, és ez által el lehet azokat a' ruháktól húzni«. S ez

úttal megjegyzem még azt is, hogy a vele rokon ökörfarkkórót (*Verbascum Thapsus L.*) Csapó József, új füves és virágos kertjének 203. lapján olvasható jegyzet szerint nem jó halas tóba hányni, mert a halak tőle elvesznek. KUNSZT JÁNOS.

(128.) Falb-ról, kit Émile Gauthier francia író »prophète de malheur a ses moments perdus«-nek nevez, és jövődőléseinek értékéről már volt szó e Közlönyben. A Föld pusztulását illető jóslatáról álljon a következő:

Széles körökben ismert tény, hogy az egész éven keresztül szórványosan feltűnő hullócsillagok különösen az év két szakában, augusztus 10-ike és november 13-ika körül látszanak nagyobb számban. Az is ismeretes, hogy ennek az évenként megújuló jelenségnek oka az, hogy Földünk akkoriban megyen keresztül egy-egy hullócsillagrajon, mely mint a Nap körül keringő gyűrű részlete végzi pályáját. Kimutatták kutatásaink annak a nagy valószínűségét, hogy ezek a meteorit-rajok egy-egy lassan szétterülő, felbomló üstökösnek maradványai; annyi mindenestre bizonyos, hogy egy-egy ismert üstökösrel ugyanazon pályán mozognak. Így a novemberi raj a Tempel-féle 1866-iki, az augusztusi pedig az 1862 III. üstökösrel rokon, ha nem akarjuk épen mondani, hogy azonos. Az augusztusi csillaghullást nagyjában évenként ugyanegy formájában látjuk, a novemberi ellenben minden 33—34. évben különösen fényes. Minthogy legutóbb 1866-ban volt ilyen maximuma, az idénre és jövőre várható ismét egy. Ennek az oka, hogy a novemberi raj kiterjedésének  $\frac{1}{15}$  részében sokkal sűrűbb és a Föld minden 33—34. évben egyszer ezen sűrűbb részen megy át. Hogy tehát a Föld f. é. november közepén több meteorittal fog találkozni, mint különben, az bizonyos. Ez lehet tehát a megjövendölt világ-végének egyik félre értett alapja; ez volna november 13-ika, a mikor pedig, mint már annyiszor, a Föld legrosszabb esetben egy oszladozó üstökös pályáját metszve, remek csillaghullást lát és tovább folytatja valószínűleg még ezer és ezer évekre útját!

De lehet, hogy Falb a Biela-féle üstökös romjaival való találkozástól várja a mindenképen híresztelt világ-végét. Tudvalóleg a Biela-féle üstökös már 1846-iki

megjelenésekor ketté oszlott, és későbbi visszatérésekor észlelhető nem volt, de 1872-ben november 27-ikén a Föld metszete pályáját és részünk vala igen szép csillaghullásban. Azóta is, ha a Föld november 27—29-ikén pályájának azon részébe ér, évről évré több vagy kevesebb, az Andromédában levő radiánsból kisugárzó hullócsillagot észlelhetni. Lehet, hogy ez idén ismét a Biela-féle üstökös pályájának azon részéhez érünk, melyen 1872-ben mentünk át, akkor kétszer kapunk egy hóban nagyobb csillaghullást; más baj azonban nem lesz. DR. L. F.

(133.) Kisebb méretű elektromos világításra való lámpák (4 voltos) csak a javított Lalande-féle »Cupron-elemekkel« indíthatók működésnek. Ez elemek nátronlúgba mártott rézoxid- és fémzink-lemezekből vannak alkotva. Ha a réz — használat közben — fémmé redukálódik, ismét regenerálható ugyan úgy, hogy a lemezt körülbelül 24 órán át meleg levegőn tartjuk, mi által a réz ismét oxidálódik: olcsónak azonban még sem mondható, mert egy gyertyafényt szolgáltató 4 voltos izzólámpának felszereléséhez való 5 elemből álló telep, 1 sárgarézt lámpakar, 1 db. izzólámpa, 1 db. kikapcsoló, 20 méter vezetékdrót, 1 kilo maró nátron ára összesen 44 márka vagyis 26 frt. A dolog azonban még drágább azért, mert a rézoxid-lemezeket két példányban kell beszerezni, különben nem marad idő a kihasznált lemezek regenerálására. Egy-egy rézoxid-lemez ára 2 frt 10 kr., tehát még 10 frt 50 kr. hozzá adandó. Az egész berendezést Dr. Robert Muenke árulja Berlinben. (N. W. Luisenstrasse 58.) A megrendelés Calderoni útján is megtehető.

W. V.

(134.) Palackok beérettéséhez a szükséges bélyegző és sav a következő czégek-nél rendelhető meg:

1. G. M o d e r o n, Berlin S. O. Eisenbahnstrasse 4.

2. Y. B e r g e r, Gelnhausen Hessen-Nassau.

W. V.

(135.) Légmentes elzárásra használhatja a paraffint. Ezen test 50—60° C. között olvad és chemiailag is meglehetősen indifferens anyag, úgy hogy a konzerválandó árú izére vagy szagára semminemű hatással nincs. W. V.

# METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1899. OKTÓBER HÓNAPBAN.

A.

Nap	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban						Párányomás milliméterben				Nedvesség százalékban			
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	maxi-muma	mini-muma	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép	7h reg.	2h d.u.	9h este	közép
1	752.6	752.6	753.1	752.8	10.1	23.7	16.8	17.9	24.0	11.8	10.8	10.6	11.0	10.8	96	49	77	74
2	53.1	52.0	52.0	52.4	12.1	5.0	18.5	18.5	25.1	11.3	9.9	11.1	11.4	10.8	95	47	72	71
3	52.2	53.5	54.8	53.5	13.9	1.5	15.2	16.9	22.0	13.5	10.9	9.0	8.9	9.6	93	47	69	70
4	55.5	55.1	55.6	55.4	12.5	19.8	11.5	14.6	19.8	11.5	9.4	8.7	8.3	8.8	88	51	82	74
5	55.4	55.1	53.8	54.8	8.9	19.6	12.7	13.7	19.6	8.2	8.2	10.3	9.6	9.4	96	61	89	82
6	51.8	51.7	53.2	52.2	11.0	18.9	13.3	14.4	19.1	9.4	9.4	11.8	10.5	10.6	96	73	93	87
7	52.6	48.9	46.8	49.4	10.2	15.1	11.0	12.1	15.3	8.1	8.3	8.2	9.3	8.6	90	64	95	83
8	49.5	52.7	57.4	53.2	7.7	10.1	5.0	7.6	11.0	5.0	6.4	4.2	4.2	4.9	82	46	64	64
9	60.7	61.7	62.6	61.7	3.5	10.1	3.2	5.6	10.2	2.1	4.1	4.5	4.5	4.4	70	49	78	66
10	62.2	60.8	59.7	60.9	-0.2	11.7	7.1	6.2	11.8	-0.8	4.1	5.3	5.6	5.0	90	52	74	72
11	59.4	58.1	57.7	58.4	3.0	13.5	6.1	7.5	13.5	2.6	5.4	6.6	6.1	6.0	95	57	87	80
12	55.8	52.9	51.2	53.3	2.7	13.7	6.6	7.7	13.7	2.1	5.2	6.6	6.3	6.0	93	56	87	79
13	49.8	47.9	46.3	48.0	2.6	12.7	11.4	8.9	13.0	2.2	5.2	7.8	8.4	7.1	94	71	84	83
14	50.2	52.9	56.4	53.2	7.8	10.1	4.5	7.5	12.2	4.5	6.7	5.4	5.6	5.9	85	59	83	76
15	57.6	58.7	60.0	58.8	4.7	11.5	4.7	7.0	11.5	2.7	5.7	5.8	4.3	5.3	89	57	67	71
16	59.7	58.2	58.0	58.6	1.7	9.1	2.1	4.3	9.1	0.6	4.7	5.6	4.3	4.9	91	65	80	79
17	56.6	55.7	57.2	56.5	-0.2	10.2	6.7	5.6	11.1	-1.0	4.2	5.9	4.9	5.0	92	64	67	74
18	57.8	57.9	59.9	58.5	2.9	11.3	6.9	7.0	11.6	0.5	5.0	5.7	5.4	5.4	88	57	73	73
19	61.8	63.0	64.3	63.0	4.8	9.1	3.1	5.7	9.3	3.1	5.7	4.2	4.5	4.8	89	48	79	72
20	64.6	63.2	62.7	63.5	2.7	11.5	7.2	7.1	11.5	1.2	4.6	5.0	5.3	5.0	82	49	70	67
21	62.3	61.8	61.9	62.0	2.5	13.5	7.8	7.9	13.7	2.2	5.0	6.4	5.9	5.8	91	56	75	74
22	62.3	62.7	63.1	62.7	4.8	13.9	5.8	8.2	14.0	3.6	5.7	6.8	6.1	6.2	89	58	88	78
23	62.6	60.9	59.0	60.8	1.6	12.7	5.1	6.5	12.7	1.4	4.6	5.5	5.4	5.2	89	50	83	74
24	56.7	54.3	51.9	54.3	2.0	15.2	13.4	10.2	15.2	1.5	5.1	7.4	7.2	6.6	96	57	63	72
25	52.1	53.4	55.5	53.7	7.4	8.5	7.1	7.7	14.0	7.1	3.8	3.8	3.7	3.8	49	47	49	48
26	56.5	56.1	56.6	56.4	2.4	9.2	4.0	5.2	9.2	2.1	4.0	3.8	3.8	3.9	74	44	63	60
27	57.7	57.3	57.7	57.6	-2.0	9.7	2.2	3.3	9.7	-2.5	3.5	4.4	4.1	4.0	90	48	77	72
28	57.6	57.3	56.8	57.2	-0.3	11.7	5.2	5.5	12.2	-1.0	4.0	5.0	5.5	4.8	89	40	83	71
29	56.8	56.9	56.9	56.9	2.0	14.6	9.3	8.6	15.2	1.4	4.9	7.2	7.4	6.5	93	58	86	79
30	56.9	54.9	54.8	55.5	4.9	17.1	11.0	11.0	17.1	4.3	6.2	9.1	8.0	7.8	97	63	81	80
31	53.8	51.7	52.4	52.6	5.7	17.2	11.1	11.3	17.2	4.2	6.9	9.3	8.9	8.4	100	63	90	84
Közép	756.6	756.1	756.4	756.4	5.1	13.9	8.2	9.1	14.3	4.0	6.1	6.8	6.6	6.5	89	55	78	74

4-én hajnalban ●. — 6-án este 6h körül ●. — 7-én d. u. 5h-tól este 11h-ig ●. — 8-án d. u. 1/21h körül rövid zápor. — 13. éjjel ●.



# METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1899. OKTÓBER HÓNAPBAN.

B.

Nap	Szélirányok és szél erő			Felhőzet				Ozon		Csapadék 24 óra alatt mm.	Földmágnességi megfigyelések Ó-Gyallán					
	7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este	köz- zép	éjeli	napp.		Elhajlás			Horizontális intenzitás		
											7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este
1	—0	S <sup>2</sup>	S <sup>1</sup>	8	4	0	4-0	0	5		7031-0'	7036-9'	7032-7'	2-1139	2-1134	2-1141
2	—0	S <sup>2</sup>	—0	0	3	4	2-7	0	0		31-4	37-5	33-6	140	138	146
3	—0	NW <sup>4</sup>	NW <sup>4</sup>	3	0	10	4-3	0	9	1-3 ●	31-3	36-0	32-9	145	138	110
4	—0	W <sup>1</sup>	NW <sup>1</sup>	5	1	1	2-3	4	1		31-3	37-3	38-9	147	146	131
5	—0	SW <sup>1</sup>	—0	0	4	0	1-3	0	0		31-7	36-5	33-9	150	163	159
6	—0	NW <sup>1</sup>	NW <sup>1</sup>	10	10	1	7-0	0	1	0-2 ●	30-8	37-1	29-5	147	141	145
7	—0	E <sup>2</sup>	NW <sup>3</sup>	9	10	10 ●	9-7	0	2	14-3 ●	30-9	37-4	31-2	154	153	163
8	NW <sup>5</sup>	NW <sup>6</sup>	NW <sup>4</sup>	3	2	0	1-7	9	9	1-0 ●	30-3	35-4	31-8	157	149	160
9	NW <sup>1</sup>	NW <sup>2</sup>	N <sup>1</sup>	0	0	0	0-0	9	2		31-0	37-3	32-4	161	154	163
10	—0	W <sup>2</sup>	—0	0	0	1	0-3	0	0		31-3	37-7	32-4	166	150	163
11	—0	S <sup>1</sup>	—0	1	2	0	1-0	0	0		30-9	38-2	32-2	172	155	170
12	—0	SE <sup>2</sup>	NW <sup>2</sup>	0	1	0	0-3	0	0		31-1	36-4	31-9	167	161	166
13	—0	—0	—0	3	10	10	7-7	0	0	5-3 ●	30-4	37-2	31-9	170	160	164
14	NW <sup>4</sup>	NW <sup>6</sup>	NW <sup>3</sup>	9	3	0	4-0	10	10		30-3	37-2	31-9	171	154	174
15	—0	NW <sup>3</sup>	NW <sup>1</sup>	10	1	0	3-7	0	0		30-4	39-5	29-0	178	142	160
16	—0	SE <sup>1</sup>	NW <sup>1</sup>	9	3	0	4-0	0	0		30-4	34-8	31-5	164	153	166
17	SW <sup>1</sup>	NW <sup>3</sup>	—0	0	0	1	0-3	0	0		29-4	35-0	31-3	177	148	167
18	—0	NW <sup>3</sup>	—0	5	8	8	7-0	0	0		30-7	35-9	30-8	172	157	150
19	—0	—0	NW <sup>1</sup>	10	2	1	4-3	0	0		31-1	34-4	31-3	168	167	167
20	—0	NW <sup>1</sup>	—0	3	5	0	2-7	0	0		21-0	34-9	29-4	207	142	168
21	SW <sup>1</sup>	—0	NW <sup>1</sup>	2	0	0	0-7	0	0		31-8	35-5	31-1	167	169	170
22	NE <sup>1</sup>	NE <sup>1</sup>	—0	5	5	0	3-3	0	0		30-2	35-5	31-2	176	168	149
23	—0	E <sup>1</sup>	W <sup>1</sup>	1	1	0	0-7	0	0		29-5	35-3	27-5	156	161	146
24	—0	—0	NW <sup>3</sup>	2	7	0	3-0	0	0		30-4	34-3	26-8	151	141	168
25	NW <sup>4</sup>	NW <sup>6</sup>	NW <sup>3</sup>	7	5	7	6-3	6	8		31-5	34-0	30-3	148	143	139
26	NW <sup>3</sup>	W <sup>2</sup>	W <sup>1</sup>	1	1	0	0-7	4	8		32-3	33-5	30-3	141	123	139
27	—0	SE <sup>1</sup>	—0	1	1	0	0-7	0	0		31-5	34-2	30-6	146	125	131
28	—0	SE <sup>1</sup>	NW <sup>1</sup>	3	2	0	1-7	0	0		31-0	34-0	31-2	144	125	136
29	—0	—0	—0	0	0	0	0-0	0	0		31-3	33-3	31-1	145	136	138
30	—0	—0	—0	3	0	0	1-0	0	0	0-4 ≈	32-5	32-9	30-4	133	133	140
31	—0	SE <sup>1</sup>	—0	10	8	4	7-3	0	0		30-3	33-3	31-3	131	132	130
Közép	0-6	1-7	1-0	4-0	3-2	2-9	3-0	1-4	1-8	22-5	7030-6'	7035-7'	7031-4'	2-1158	2-1147	2-1152

A csapadékos napok száma 6, a viharosaké 3.

A szélirányok eloszlása: N NE E SE S SW W NW Szélcsend  
1 2 2 5 4 3 5 29 42

Jelek magyarázatai: köd ≈, eső ●, hó ✕, jégeső ▲, dara Δ, égi háború Γ, villogás ⚡, ónos eső ∞, harmat ⊖, dér ⊔, zuzmara ∨, ny. = csapadék nyoma, ← = szélvihar, N = észak, E = kelet, S = dél, W = nyugot.



# Creative Commons License Deed

**Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)**

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)



## A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

## Az alábbi feltételekkel:



**Nevezd meg!** — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).



**Így add tovább!** — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

## Az alábbiak figyelembevételével:

**Engedély** — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

**Közkinccs** — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

**Más jogok** — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.